

УДК 378.1+65

Горнініч Т. І.

ТРАДИЦІЇ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В США

У статті обґрунтовано необхідність вивчення досвіду США в організації медичної освіти як країни, яка однією з перших у світі заявила про свою націленість на підвищення якості й ефективності системи вищої освіти. Доведено, що управління – це процес, під час якого формується інституційна і державна політика щодо вищої освіти. Аналіз літератури, пов'язаної з управлінням освітою, дав можливість розділити її на три напрями залежно від розуміння цього процесу: перший – управління процесом освіти (у деяких авторів – навчання, виховання або формування особистості); другий – управління освітніми організаціями; третій напрям – управління системами (програмами, проектами) освіти. Проаналізовано основні інструменти забезпечення ефективності управління вищою освітою. Виокремлено головні особливості управління медичною освітою в США.

Ключові слова: управління, вища освіта, медична освіта, якість освіти, США, Конституція США, децентралізованість, інтегративність, автономія.

Проблеми, пов'язані з реформуванням системи вищої освіти, згідно з високими стандартами якості та управлінням якістю освіти, стають провідними в теорії педагогіки. Водночас процес розвитку управління вищою освітою відбувається повільно і супроводжується багатьма труднощами, проблемами і суперечностями. У зв'язку з цим об'єктивною потребою вирішення назрілих проблем у галузі управління вищою освітою в Україні стає вивчення і трансформація досвіду країн, що лідирують у цій сфері. США одними з перших у світі заявили про свою націленість на підвищення якості й ефективності системи вищої освіти. Особливу увагу привертають досягнення цієї країни в галузі управління якістю вищої, зокрема, медичної освіти, де протягом десятиліть розробляється і реалізується ідея орієнтації всіх ланок освіти на людину та її потреби.

Проблемам управління вищою освітою присвячено розвідки М. Братко [3], І. Андрощук [2], І. Прохор [5], О. Поступної [4]. Натепер спроби дослідити особливості управління медичною освітою, зокрема в США, залишаються нечисельними, що підсилює актуальність пропонованої статті.

Мета розвідки полягає у дослідженні особливостей управління медичною освітою в США.

Якість підготовки лікарів у США залежить від нерозривного зв'язку, взаємодії та співпраці державних, професійних і соціальних суб'єктів вищої освіти. США одними з перших розпочали реформування системи освіти, і сучасний стан свідчить про низку позитивних зрушень. Для вдосконалення управління якістю вищої освіти в Україні інтерес становить американський досвід, що реалізується на технологічному рівні, який створює можливість для корекції спочатку поставлених цілей, змісту, способів взаємодії, пошук і застосування гнучких і раціональних рішень.

Визначимо коло концептуально-методологічних проблем і запитань, які, на нашу думку, є найбільш важливими і перспективними для забезпечення успішної реалізації та вдосконалення управління освітою і які будуть розглянуті нижче. До них відносяться: парадигмальні підстави управління; системність і збалансованість управління з позицій повноважень його суб'єктів, функцій, що реалізуються ними; системні підстави управління, перш за все його циклічність, відповідність принципам взаємодії компонентів; результативність, ефективність управління в його соціальному, економічному, педагогічному та організаційному вимірах [9].

Управління – це процес, під час якого формується інституційна і державна політика щодо вищої освіти (щоденне управління університетом відбувається відповідно до цієї політики). Управління залучає у взаємодію дві організаційні сили: перша – це влада, яка має юридичну силу командувати і керувати. Друга сила – це вплив, який здатний формувати політику і змінювати поведінку індивідуумів (а значить, і установ), не вдаючись до влади, але залучаючи вправність, контроль інформації, сусідство (з тими, хто при владі) або вміння переконувати.

Проблематика управління освітою через свою складність є міждисциплінарною. Її розгляд може і має базуватися на теоретичному, концептуально-методологічному базисі педагогіки, теорії управління, праксеології, системології, соціології та інших наукових дисциплін.

У контексті аналізу особливостей управління вищою освітою в США доречним є визначення суті поняття менеджменту. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі проблемам менеджменту в галузі освіти, а також аналізу різних організаційно-управлінських аспектів освітньої діяльності присвячено значну кількість праць. Однак велика кількість робіт з цієї тематики, не зважаючи на те, що їхні автори формують заявлену в дослідженні тему як аналіз управлінських процесів, зводяться або до виявлення позитивних результатів власних педагогічних практик з яскраво вираженою емпірично-описовою домінантою, або до поверхневого пояснення того, що слід вважати управлінням в освітніх організаціях (при цьому, як правило, автори зосереджують увагу виключно на одній з ланок освітнього процесу – школі чи університеті), роз'яснення сенсу категорій і понять, пов'язаних з питаннями управління в освіті, конструювання таблиць, зразкових планів, графіків, схем тощо.

Проаналізована література, пов'язана з управлінням освітою, може бути умовно розділена на три напрями: перший – управління процесом освіти (у деяких авторів – навчання, виховання, або формування

особистості); другий – управління освітніми організаціями; третій напрям – управління системами (програмами, проектами) освіти.

Менеджмент у сфері освіти – це специфічна галузь управлінських наук, що увібрала в себе витоки педагогіки, психології, соціології управління, менеджменту і маркетингу. Освітній менеджмент має свою специфіку і властиві тільки йому закономірності. Професійні знання про менеджмент зумовлюють усвідомлення управліннями, пов'язаними з освітою, трьох різних інструментів управління:

1) організації, ієрархії управління, при цьому основний засіб тут – вплив на людину зверху за допомогою мотивації, планування, організації, контролю, стимулювання тощо;

2) культури управління, тобто розроблених і визнаних суспільством, організацією, групою людей цінностей, соціальних норм і установок, особливостей поведінки;

3) ринку, ринкових відносин, тобто відносин, заснованих на рівновазі інтересів продавця і покупця [6].

Ефективність управління в сфері освіти полягає в злагодженому функціонуванні освітніх організацій для надання якісної освіти в умовах реальної економіки шляхом реалізації ідеї безперервної освіти, розширення можливості вибору учнем траєкторії освіти в умовах зниженої мобільності.

Зупинимося на детальному розгляді основних особливостей управління вищою освітою в США. Фундаментальною особливістю управління вищою освітою в США є її децентралізованість.

Критерієм оцінки централізації чи децентралізації управління освітою є те, на якому рівні приймаються суттєві управлінські рішення, якими повноваженнями і якою автономією володіють місцеві органи освіти й освітні установи, чи управління здійснюється обраними або адміністративно призначеними органами, чи беруть участь в управлінні на різних рівнях представники вчителів, батьків, роботодавців, профспілок та громадськості.

Відомо, що Сполучені Штати Америки – країна з децентралізованим державним управлінням. Щодо освіти можна також сказати, що і сама система освіти в США, і її фінансування, і управління нею є децентралізованими. По-перше, в США немає єдиної національної системи освіти, а є освітні системи штатів, що володіють багатьма загальними рисами, проте й мають істотні відмінності. По-друге, федеральний уряд і федеральні органи освіти відіграють певну роль в управлінні освітою в країні, але головні управлінські функції здійснюються не федеральними органами освіти, а органами освіти штатів і місцевими органами освіти, в тому числі в питаннях змісту освіти.

Такий характер управління освітою в США можна пояснити тим, що історично більшість соціальних послуг у США розвивалася в межах діяльності місцевого муніципального керівництва, яке завжди відіграло головну роль в освіті, охороні здоров'я, культурі тощо. Такий розподіл повноважень в освіті між федеральною владою, владою штатів і місцевими органами пов'язаний з історичними особливостями формування законодавства в галузі освіти в США.

Законодавчою основою розподілу повноважень в управлінні освітою слугують Конституція США та відповідні акти Конгресу, а також конституції штатів і статuti, що видаються законодавчими зборами штатів. Конституція США, яку було прийнято 1787 року, не містила положення про соціальне право громадян на освіту чи зобов'язання організації такої соціальної діяльності федеральним урядом [10]. У 1791 р. було прийнято Десяту поправку до Конституції, яка встановлювала, що “повноваження, не надані цією Конституцією Сполученим Штатам і не заборонені для окремих штатів, зберігаються відповідно за штатами або за народом” [7]. Це важливе положення Конституції трактується як таке, що надає право кожному штату на законодавчу діяльність у соціальній сфері. Оскільки відповідальність за освіту взагалі не згадується в Конституції США, то вона законодавчо покладається на штати. Таким чином, кожен штат має право приймати законодавчі акти в галузі освіти, створювати і розвивати свою освітню систему, найбільш підходящу для конкретних місцевих умов і відповідно до інтересів і потреб жителів штату, за дотримання конституційних гарантій, прав і привілеїв громадян США [1, с. 180].

Конституції штатів – основне джерело законів про освіту в США – хронологічно створювалися пізніше, ніж федеральна Конституція. Тому в них роль урядів штатів у забезпеченні і розвитку освіти на їхніх територіях визначається чітко і детально.

Крім федеральної конституції і конституцій штатів, питання освіти (зокрема, і управління освітою) регулюються численними спеціальними федеральними законами, прийнятими з різних питань Конгресом США. Ці акти Конгресу зібрані в “Зводі законів Сполучених Штатів” у розділі 34, присвяченому освіті. Звід законів перевидається щорічно з доповненнями станом на 1 липня, оскільки Конгрес США щорічно приймає багато законів, зокрема з питань освіти [13].

По-перше, особливості управління розвитком освітньої системи США в нових економічних умовах визначаються місцем, яке посідає освіта в сучасному суспільному розвитку, а саме тим, що освіта перетворюється на одну з найбільш масштабних і важливих сфер людської діяльності, яка найтіснішим чином переплетена з усіма іншими сферами суспільного життя: економікою, політикою, сферами як матеріального виробництва, так і духовного життя. По-друге, особливості управління сучасною системою освіти США принципово визначаються тим станом, в якому в останні десятиліття перебуває сфера освіти у країні, а саме станом експоненціального розширення, що супроводжується періодичними кризовими явищами і пошуками шляхів виходу з кризи. Ці пошуки мають як теоретичний, так і практичний характер. Під час цих пошуків проявляються основні риси нової освітньої системи.

Характерною особливістю управління сучасною освітньою системою в США є подальший розвиток принципу автономності навчальних закладів, можливостей самостійно визначати основні характеристики освітнього процесу, зокрема методи і технології викладання, структуру кадрового потенціалу, джерела фінансування, контингент студентів, у можливості в цілому забезпечувати якість освітнього процесу.

Основою управління в системі вищої професійної освіти в США є інтегративність різних рівнів освітнього менеджменту. Тому ми будемо представляти управління як процес впливу, а освітній менеджмент – як систему управління, в якій основними елементами виступають: менеджмент на рівні держави в сфері освіти, менеджмент на рівні міністерства, університетський менеджмент [12, с. 25].

Застосовуючи “управлінську піраміду” і співвідносячи її з вертикальними рівнями менеджменту в системі освіти, ми отримаємо три ланки управління вищою освітою США: вища ланка управління – менеджмент на рівні держави в сфері освіти (top-management); середня ланка управління – менеджмент на рівні міністерства (middle-management); нижча ланка – університетський менеджмент (first-management, або low-management). При цьому кожна ланка піраміди, своєю чергою, може представляти “внутрішню управлінську піраміду”, що складається з цих же ланок, але в межах конкретного рівня. Ефективність такої системи управління в системі вищої професійної освіти залежить від ступеня взаємозв’язку цих рівнів і їх нерозривності. А оцінка управлінських рішень на всіх рівнях втілюється в ефективності й успішності університетського менеджменту.

Окрім цього, управління вищою освітою в США в сучасних умовах зумовлює необхідність залучення до вирішення проблем освіти різних соціальних інститутів, головним чином сім’ї, а також перегляду ролі студентів у організації та підтримці процесу навчання. Роль студента визначається самостійним вибором освітньої траєкторії в досить диференційованому освітньому просторі, а також тим, що він бере участь в оплаті свого навчання. Сім’я в організації вищої освіти відіграє певну роль: а) якщо сім’я здатна оплачувати освіту, вона бере участь в її фінансуванні; б) беручи участь у виборі вищого навчального закладу, а також спеціальності для абітурієнта, вона певною мірою впливає на зміст освіти; в) беручи участь у дистанційному навчанні на базі телекомунікацій, сім’я сприяє створенню і формуванню навчального середовища [11, с. 118].

На рівні університетів управління в американській, особливо *приватній* вищій освіті, здійснюється органами, які зазвичай називаються опікунськими радами, що складаються з людей, що займають високе положення і часто володіють достатніми фінансовими ресурсами, щоб займатися благодійністю на користь ВНЗ і завдяки своєму соціальному становищу спонукати інших робити аналогічні пожертвування. Члени опікунської ради дуже часто є випускниками цих ВНЗ і діють законно на добровільних засадах, оскільки мають інтерес у розвитку коледжу або університету і авторитет, здобутий під час таких дій. Влада в державних ВНЗ подібним чином перебуває в руках правління, а не міністерств. Ці державні правління обираються безпосередньо або призначаються губернатором і схвалюються законодавчим органом штату. Такі правління представляють не тільки громадські інтереси, а й інтереси якогось конкретного коледжу або університету. Таким чином, правління представляють інтереси суспільства і держави перед ВНЗ, а також представляють інтереси ВНЗ перед державою – здебільшого для належного розподілу державних коштів.

Найважливіший обов’язок правління – призначати, зокрема із співробітників факультету, студентів і випускників – головного керівника (який називається “президентом” або “номінальним головою університету”) для підтримки й оцінки діяльності і делегувати такому керівникові всі виконавчі завдання. Правління захищає президента (який найчастіше призначається зі штату університету) від факультету. Так і у разі з державним ВНЗ правління захищає президента або номінального голову від системи влади штату. Водночас, незважаючи на свою обмежену владу, професорсько-викладацький склад коледжу або університету США має дуже великий вплив на розробку навчального плану, затвердження або скасування програм, розвиток факультету, академічних стандартів тощо. Проте головне завдання професорсько-викладацького складу, особливо в дослідницьких університетах, – забезпечити розвиток університету як у сенсі підвищення заробітної плати, так і придбання обладнання або обрання найбільш престижного академічного персоналу.

Більшість *державних* коледжів і університетів Сполучених Штатів управляються не одним правлінням, а є частиною мультикампусної системи: групи державних ВНЗ, в якій кожен має свою місію, академічні та інші програми, внутрішню політику і методику, а також головного операційного директора, якими управляє єдине правління за допомогою системного директора. Системний директор визначає широку системну політику, розподіляє громадські кошти серед ВНЗ (у межах, визначених державою), призначає керівника кампуса (за рекомендацією ради професорсько-викладацького складу), а також засновує, підтверджує або змінює місії і програми ВНЗ, що входять у систему [8, с. 148]. Інші ВНЗ з власними президентами або номінальними головами і вченою радою затверджують власний професорсько-викладацький склад, зараховують студентів, розробляють (відповідно до системної політики) власні програми, стандарти, навчальні плани, збільшують свої кошти за рахунок пожертвувань і контрактів на дослідження, розподіляють ці кошти (поряд із засобами держави і платою за навчання) серед різних конкуруючих відділень і спрямовують на різні потреби.

Висновки. Таким чином, у межах нашого дослідження ми розуміємо управління як процес, під час якого формується державна й інституційна політика щодо вищої освіти. Поняття управління є складним і багатовекторним, тому його розуміння можливе лише на міждисциплінарному рівні. З позицій педагогіки і праксеології управління вищою освітою є феноменом професійної діяльності, який, об’єднуючи загальнонаукові та специфічні прийоми, забезпечує ефективний моніторинг, координування та корекцію діяльності всіх рівнів вищої освіти.

Управління вищою медичною освітою в США має свої соціально, економічно, політично та культурно зумовлені особливості. До найбільш важливих рис управління вищою освітою США, які виробилися впродовж XX століття та закріпилися в XXI, відносимо децентралізованість. Будучи закріпленою юридично Десятою поправкою до Конституції США та Конституціями штатів, децентралізованість передбачає автономію навчальних закладів, можливість самостійно визначати основні характеристики освітнього процесу, зокрема, методи і технології викладання, структуру кадрового потенціалу, джерела фінансування, контингент студентів, самостійно обирати шляхи забезпечення якості освітнього процесу. Системність та інтегративність рівнів управління вищою освітою проявляється у взаємодії координації дій різних ланок вищої освіти.

Використана література:

1. Алферов Ю. С. Организация управления образованием в США / Ю. С. Алферов // Социально-политический журнал. – 1998. – № 3. – С. 179–194.
2. Андросчук І. М. Система управління професійним розвитком викладачів кафедр менеджменту університетів Республіки Польща : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.06 / І. М. Андросчук. – Київ: Державний вищий навчальний заклад “Університет менеджменту освіти”, 2018. – 414 с.
3. Братко М. В. Теоретичні і методичні засади управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04, 13.00.06 / М. В. Братко. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. – 598 с.
4. Поступна О. В. Механізми державного управління вищою освітою на регіональному рівні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02 / О. В. Поступна. – Харків : Харківський регіональний інститут державного управління, 2010. – 20 с.
5. Прохор І. П. Тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.06 / І. П. Прохор. – Київ : Національна академія педагогічних наук України, Інститут вищої освіти, 2015. – 319 с.
6. Шамсутдинов Р. И. Менеджмент в образовательной деятельности / Р. И. Шамсутдинов, Н. А. Баранова. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2013/Economics/6_123780.doc.htm
7. Amendments to the Constitution of the United States of America– Discover U.S. Government Information [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CONAN-1992/pdf/GPO-CONAN-1992-7.pdf>
8. Barr M. J. Budgets and Financial Management in Higher Education / M. J. Barr, G. S. McClellan. – Hoboken, New Jersey : Jossey-Bass, 2018. – 240 p.
9. Bush T. Theories of Educational Leadership and Management / T. Bush. – New York : SAGE Publications Ltd, 2010. – 232 p.
10. Constitution of the United States: Primary Documents in American History – Library of Congress – Mode of access : <https://guides.loc.gov/constitution>
11. Fitch P. A Guide to Leadership and Management in Higher Education / P. Fitch, B. van Brunt. – London : Routledge, 2016. – 216 p.
12. Thrupp M. Educational Management In Managerialist Times / M. Thrupp, R. Willmott. – London : Open University Press, 2003. – 256 p.
13. Title 34 Education / Electronic Code of Federal Regulations. – Mode of access : https://www.ecfr.gov/cgi-bin/text-idx?SID=a8c6d29336a78365abcea9ba1c8e845c&mc=true&tpl=/ecfrbrowse/Title34/34tab_02.tpl

References:

1. Alferov Yu. S. (1998). Organizatsiia upravleniia obrazovaniem v SShA [Organization of Education Management in the USA]. // Sotsialno-politicheskii zhurnal. № 3. P. 179–194 [in Russian].
2. Androschuk I. M. (2018). Systema upravlinnia profesiinym rozvytkom vykladachiv kafedr menedzhmentu universytetiv Respubliki Polshcha [System of professional development of the teachers of management departments in the universities of the Republic of Poland] : dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.06. Kyiv : Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad “Universytet menedzhmentu osvity”. 414 p. [in Ukrainian].
3. Bratko M. V. (2018). Teoretychni i metodychni zasady upravlinnia profesiinoiu pidhotovkoiu fakhivtsiv v osvitniomu seredovyshchi universytetskoho koledzhu [Theoretical and methodological principles of management of professional training of specialists in the educational environment of university college] : dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.04, 13.00.06. Kyiv : Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. 598 p. [in Ukrainian].
4. Postupna O. V. (2010). Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia vyshchoiu osvitoiu na rehionalnomu rivni [Mechanisms of state administration of higher education at the regional level] : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upravlinnia : 25.00.02. Kharkiv : Kharkivskiy rehionalnyi instytut derzhavnoho upravlinnia. 20 p. [in Ukrainian].
5. Prokhor I. P. (2015). Tendentsiiv upravlinni pryvatnoiu vyshchoiu osvitoiu Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsiiv [Trends in the management of private higher education in Ukraine in conditions of European integration] : dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.06. Kyiv : Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut vyshchoii osvity. 319 p. [in Ukrainian].
6. Shamsutdynov R. Yu. (2013) Menedzhment v obrazovatelnoi deiatelnosti [Management in educational activity] – Retrieved from : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2013/Economics/6_123780.doc.htm (last accessed: 31.01.2019) [in Russian].
7. Amendments to the Constitution of the United States of America (1789). Discover U.S. Government Information – Retrieved from: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CONAN-1992/pdf/GPO-CONAN-1992-7.pdf> (last accessed: 31.01.2019) [in English].
8. Barr M. J., McClellan G. S. (2018). Budgets and Financial Management in Higher Education. Hoboken, New Jersey : Jossey-Bass. 240 p. [in English].
9. Bush T. (2010). Theories of Educational Leadership and Management. New York : SAGE Publications Ltd. 232 p. [in English].
10. Constitution of the United States: Primary Documents in American History (1787). Library of Congress – Retrieved from : <https://guides.loc.gov/constitution> (last accessed: 31.01.2019) [in English].
11. Fitch P., van Brunt B. (2016). A Guide to Leadership and Management in Higher Education. London : Routledge. 216 p. [in English].

12. Thrupp M., Willmott R. (2003). Educational Management In Managerialist Times. London : Open University Press. 256 p. [in English].
13. Title 34 Education (2018). Electronic Code of Federal Regulations – Retrieved from : https://www.ecfr.gov/cgi-bin/text-idx?SID=a8c6d29336a78365abcea9ba1c8e845c&mc=true&tpl=/ecfrbrowse/Title34/34tab_02.tpl (last accessed: 31.01.2019) [in English].

Горпинич Т. И. Традиции управления системой медицинского образования в США

В статье обоснована необходимость изучения опыта США в организации медицинского образования как страны, которая одной из первых в мире заявила о своей нацеленности на повышение качества и эффективности системы высшего образования. Доказано, что управление – это процесс, в ходе которого формируется институциональная и государственная политика в отношении высшего образования. Анализ литературы, связанной с управлением образованием, дал возможность распределить ее на три направления в зависимости от понимания этого процесса: первый – управление процессом образования (у некоторых авторов – обучением, воспитанием или формированием личности); второй – управление образовательными организациями; третье направление – управление системами (программами, проектами) образования. Проанализированы основные инструменты обеспечения эффективности управления высшим образованием. Выделены главные особенности управления медицинским образованием в США.

Ключевые слова: управление, высшее образование, медицинское образование, качество образования, США, Конституция США, децентрализованность, интегративность, автономия.

Horpynich T. I. Traditions of the management of the system of medical education in the USA

The given article substantiates the need to study experience of the USA in organization of medical education as a country that was one of the first in the world to declare its focus on improving the quality and efficiency of higher education system. It has been proved that management is a process in which institutional and state policy is formed in relation to higher education. Analysis of the literature related to the management of education, made it possible to divide it into three directions, depending on the understanding of this process: the first direction implies the management of the educational process (in some authors – training, education, or personality formation); the second – the management of educational organizations; the third direction – the management of systems (programs, projects) of education. The main tools for ensuring the efficiency of management of higher education have been analyzed. The main features of medical education management in the USA have been singled out.

Key words: management, higher education, medical education, quality of education, USA, Constitution of the USA, decentralization, integrity, autonomy.

УДК 811.161.2'243'373

Гроховська Т. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РИТОРИЧНОЇ ЛЕКСИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті розглянуто особливості вивчення української риторичної термінології на заняттях з української мови як іноземної. Запропоновано прийоми семантизації терміноодиночок. Проаналізовано розряди українських риторичних термінів, які стосуються логічних, лінгвістичних та психологічних законів словесного оформлення думки, майстерності проголошення усного слова на заняттях з української мови як іноземної.

Описані загальні тематичні розряди риторичних термінів, що входять до складу риторичної терміносистеми. Висвітлено прийом семантизації, який використовують на всіх етапах вивчення української мови як іноземної, зазначивши, що цей прийом найбільш ефективний на початковому етапі навчання української мови як іноземної. Визначено, що ефективним прийомом семантизації фахової лексики може бути переклад лексичної одиниці рідною мовою іноземця, причому тлумачення семантики терміна українською мовою доречно на основному та завершальному етапах вивчення мови.

Ключові слова: риторичні терміни, тематичний розряд, семантизація, терміносистема.

З огляду на поглиблення міжнародних зв'язків, збільшення кількості у вишах України іноземних студентів зросла потреба у розробленні методики викладання риторичної лексики в іншомовній аудиторії. Риторика як наука про ораторське мистецтво формувалася впродовж багатьох століть і частково змінювала предмет свого дослідження. Сучасна інтерпретація риторики включає до предмета її дослідження різні аспекти системної мисленнєво-мовленнєвої діяльності і визначає риторіку як комплексну науку, яка перебуває на стику багатьох інших дисциплін (філософії, логіки, психології, літературознавства, лінгвістики, етики, сценічної майстерності). Тому для риторичної термінології характерна інтерференція термінів із багатьох суміжних галузей знання. Термінологічні одиниці, які внесені до сучасної риторики з інших наук, проходять спеціалізацію в субмові теорії ораторського мистецтва, змінюючи своє місце в системі, зв'язки з іншими поняттями, дефініції.

Отож, мета нашої статті – дослідити українські риторичні терміни (далі – УРТ), які стосуються логічних законів формування думки; лінгвістичних законів словесного оформлення думки; психологічних аспектів